

8. Bataille de Medak - Operacija Medački Džep

Uvodne akcije – djelovanje "ID skupina" s obje strane

Operaciji su prethodila obavještajna izvješća MUP-a i Obavještajne službe MORH-a - ...*primjećuje se grupiranje neprijateljskih snaga na terenu.... Prema izvorima obavještajnih i prislušnih postrojba MUP-a, odnosno HV-a, ovo područje (Medak) kontrolira cca 250 pripadnika neprijateljske vojske, od čega 100 pripadnika čine vojnici mobilizirani iz okolice Gračaca, odnosno Lapca, i plaćenici iz Rumunjske (koji se svakog ponedjeljka izmjenjuju s dva autobusa), raspoređeni po najvišim kotama i strateškim najvažnijim mjestima - odakle se svakodnevno tuče Gospić.*¹⁹³

- Napad na specijalce MUP-a na Velebitu¹⁹⁴
- 6. rujna IDS 9. mtgbr. napada Urije kraj Ličkog Novog Osika - akcija odvratanja od pravog cilja napada.

Operacija Medački džep - kronologija

Pripremna faza

- 7. rujna 1993. zapovjednik 9. gmtbr pukovnik Mirko Norac izdaje zapovijed za napad te isti dan vrši raščlambu sa zapovjednicima podređenih postrojba.
- 8. rujna – u tjeku su pripreme, izviđanja i upoznavanje postrojba s postojećim zadatcima, uvečer istog dana je sastanak zapovjednika bojni/samostalnih satnija sa zapovjednikom brigade pukovnikom Mirkom Norcem. Zapovjednici su pojedinačno izvještavali o pripremama, a onda je uslijedio završni

dogovor o akciji. ZP Gospić je na temelju obavještajnih podataka zapovijedio trenutačno podizanje borbene gotovosti na najviši stupanj.¹⁹⁵

- Noću s 8. na 9. rujna postrojbe su prikriveno dovedene u područje s kojeg će započeti nastupanje i poći na jurišne položaje (200 - 300 m udaljene od crte neprijatelja).

Prije pola noći (8. rujna) tenkovi i oklopni transporteri su "labudicama"¹⁹⁶ dovučeni na polazne položaje, oružja za PTO¹⁹⁷ borbu zauzela su položaje i pješačke postrojbe izradile prolaze u minskim poljima.

- 9. rujna 1993. u 04.00 zapovjedništvo sektora na IZM u s. Bilaj prima izvješća od postrojba o spremnosti za napad. Različiti izvori se razlikuju u vremenu kad je otpočeo napad
- prema izvješću Ureda MORH-a za vezu s UN/EZ iz Gospića u 05.38 početak je topničkog napada Srba, na koji su hrvatske snage žestoko odgovorile.
- u bilješci GŠSV od 15. 9. 1993., Zabeleška o razgovoru s nekim borcima 103. Ipbr koji su se izvukli iz ustaškog okruženja hrvatski topnički napad započeo je 05.56 sati
- u rukom pisanom izvještaju pukovnika Šuputa Komandi 9. mtbr, 18., 40. i 70. pbr SVK početak hrvatskog napada je u 05.58¹⁹⁸
- u dokumentima MORH-a i u optužnici ICTY-a protiv generala Bobetka u 06.00.
- podatak u knjizi generala Janka Bobetka "Sve moje bitke" i u kanadskim izvorima: početak operacije u Medačkom džepu se zbio u 06.00.
- u izvještaju o događajima od 8. septembra 1993. s područja Divosela, Čitluka i Počitelja također u 06.00.

Isto tako se različiti izvori razlikuju u procjeni trajanja bitke:

- četiri sata - Janko Bobetko,
- pet sati - "Globusov vojni stožer",
- četiri dana - kanadski izvori,
- sedam dana - srpski izvori (general Sekulić)
- u optužnicama Međunarodnog suda u Haagu vrijeme operacije se određuje u vremenu od 9. do 17. rujna 1993. u 18.00 sati.

Tijek bitke

PRVA FAZA NAPADA

9. rujna 1993.

Topničke postrojbe otvorile su vatru po točno određenim ciljevima, paljbeni udar trajao je pet minuta. Hrvatsko topništvo je

odmah pogodilo komandno mjesto 2. bataljuna 9. mtbr tzv. SVK i srpsko središte veze u Medku, što je izazvalo veliku pomutnju u sustavu zapovijedanja i veza s ostalim postrojbama.

Protivnik je veoma brzo uzvatio topničkom vatrom od koje je ranjeno šest pripadnika Domobranske bojine koji su držali crtu Rizvanuša - Lički Novi. Topnički udar se ubrzo prenio na sam grad Gospić.

Desetina T-12 na PP¹⁹⁹ Lički Novi morala je ranije otpočeti s djelovanjem jer je bila uočena pri prilaženju položaju srpskih snaga, koje su s položaja Kamenjuša djelovale po njima. Cilj je odmah uništen.

Slika 15: Hrvatski plan vojno-redarstvene operacije kasnije nazvane "Medački džep"

Prema zaplijenjenim dokumentima, u Počitelju i Čitluku dijelovi 9. mtbr su odmah po otvaranju topničke vatre s hrvatske strane napustili položaje i ostavili naoružanje i streljivo (u Počitelju) hrvatskim snagama.

Do 08.30 1/9. i 2/9. gmtbr²⁰⁰ ostvaruje bliži cilj bez poginulih i uz tri ranjena vojnika i jedan uništeni tenk.

Snage 3/9. gmtbr nailazi na jači otpor na položaju Kamenjuša, vidljiva je bila nepripremljenost Domobranske bojine

Gospić, zbog koje je usporen tempo napada i neprijatelj se donekle konsolidirao. Bojna je bila malo pokolebana prvim ranjavanjima.

3/9. gmtbr do ostvarenja bliže zadaće ima dva poginula, pet ranjenih, jedan oštećeni tenk i uništena dva sanitetska vozila.

Izviđačka satnija, u kojoj jedan dio čine strani dragovoljci ("strani plaćenici"!?), napreduje prema s. Rogići, biva otkrivena, privremeno zaustavljena, no uz napredovanje 3/9. gmtbr ovlada va bližom zadaćom, uz jednog ranjenog pripadnika.

Snage specijalne policije MUP-a RH morale su prikryeno prilaziti neprijatelju, ušli su u njegovu pozadinu koja je bila minirana i pri prilaženju je bilo ranjenih od mina.²⁰¹ *Zbog tih poteškoća nije ostvaren pravi tempo napada i do susreta s 9. gmtbr nije došlo u predviđeno vrijeme, obruč nije bio dovoljno brzo i učinkovito zatvoren što je omogućilo protivniku jači otpor snagama 9. gmtbr.*²⁰² *Zbog toga se jedan dio neprijateljskih snaga izvukao iz obruča, a dio našao spas u pošumljenom dijelu Velebita.*²⁰³ Taj podatak je VAŽAN jer opovrgava prihvaćenu tvrdnju da su SVI stanovnici triju sela nestali (pobijeni ili su im tijela skrivena) - tu tvrdnju i dalje ponavljaju srpski i neki kanadski autori.²⁰⁴ Iz već predočenih dokaza vidljivo je da je jedan dio stanovnika (djeca i starci) evakuiran PRIJE akcije, jedan se izvukao prema jugu, jedni su se kroz velebitske šume probili do Gračaca²⁰⁵ - poput pripadnika Lapačke lake brigade, neki su zarobljeni, neki prepraćeni od strane hrvatskih vlasti do njihove rodbine u Rijeci, Zagrebu i Puli. Iskazi pripadnika Lapačke brigade dokazuju da je (srpski) otpor bio jak i da su hrvatski vojnici *iz tenkovskih topova gađali kuću po kuću, nakon toga su u čišćenje krenuli sa oklopnim sredstvima i pešaštvom.*²⁰⁶

Snage gen. Norca (9. mtgbr) izbile su na svoju početnu liniju i snagama pješaštva, ojačanima s dva tenkovska voda, uz podršku topništva, izvršile napad pravcem Or(a)nice²⁰⁷ - Lički Čitluk i po zauzimanju prometnice Or(a)nice - Čitluk, uključno zaselak Rajčevići, dostigle crtu Cindrino brdo - Rogića most i spojile se sa snagama MUP-a koje su djelovale na pravcu Medak - Lički Čitluk.²⁰⁸ Ozren Žunec se u svojoj knjizi kratko osvrće na vojnu operaciju Medački džep: "...(bila je - op. p.) razmjerno mala operacija 'ispravljanja' bojišnice kod Gospića,.. u kratkom napadu osvojeno je nekoliko naselja južno od Gospića i (hrvatske snage -op. p.) zauzimaju bolje položaje na Velebitu."²⁰⁹ Srbi su brzo razbijeni i povlače se zajedno s civilnim stanovništvom. Tijekom munjevite akcije vodila se borba za svaku kuću koja je služila kao utvrda paravojnih snaga, pa je moguće da su neke žene, koje su služile u vojnoj logistici tako upale u zonu borbenog djelovanja, zaista stradale u unakrsnoj vatri ili od ručnih granata²¹⁰ ...tri žene, koje su pokušavale pobjeći kroz neprohodna područja Medačkog džepa, su, prema izjavi koju je dao dr. Kostović, pot-

predsjednik Vlade RH, stradale od hitaca iz blizine dok su noću služile kao vodiči skupinama terorista.²¹¹ Ljilja Jelača je s dvojicom četnika naišla na hrvatske snage, aktivirala bombu i ubila svo troje.²¹²

Božidar Javorović u svojoj knjizi "Velikosrpska najezda i obrana Hrvatske"²¹³ o akciji "Medački džep" govori kao o potrebi da se zaustave napadi na grad (Gospić) i njegovu okolicu koji su trajali već 738 dana... stanje je postajalo politički, sigurnosno i psihološki sve teže. A četničke vlasti nisu htjele ozbiljno pregovarati. Bilo je neophodno četnike otjerati... a pobunjenim Srbima pokazati da Hrvatska neće u nedogled trpjeti njihovu pobunu i okupaciju dijela zemlje... postrojbe 9. gardijske brigade... kao čekić, a s juga specijalne "planinske" snage "MUP-a"... imale su ulogu nakovnja. Srpske snage su bile iznenađene napadom, a nisu ni brojem, ni naoružanjem, a ni organizacijom bile dorasle snagama HV... u ovoj akciji je bilo puno razaranja i mrtvih, prije svega zato što su se četnici branili iz kuća. Skoro svaka kuća je bila vatrena točka. Tako su uz vojnike ginuli i civili, koji su ostali s njima.²¹⁴

DRUGA FAZA NAPADA

Za vrijeme daljnjeg napada jača otpor srpskih snaga u s. Strunići na pravcu 3/9. gmtbr, preostale snage 9. gmtbr osiguravaju bokove, napreduju i osiguravaju teren. Do 12.00 dio snaga 1/9. i 2/9. gmtbr ovladao je sljedećom crtom i spojile su se s postrojbama Specijalne policije MUP-a RH koje su uništavale neprijatelja u izvlačenju. 3/9 uspijeva slomiti otpor u s. Strunići i ovladati tim mjestom.

KRAJ AKCIJE

Zapovjedništvo Sektora u 13.05 sati dobiva od postrojba izvješća o izvršenoj zadaći - izbijanju na crtu Begluk - Drljići - Pjevčeva draga, na kojoj uređuju položaje za obranu, pri tome im pomažu inženjerijske postrojbe brigade. Vode se manji okršaji sa zaostalim srpskim snagama, koje se u manjim grupama pokušavaju probiti iz obruča. Protivnik se konsolidirao i pokušava izvršiti protunapad, kako bi oslobodio snage u okruženju, no odbijen je topničkom vatrom i obranom na dostignutim crtama. Snage HV i MUP-a RH dobivaju zadatak da ne pomiču dostignutu crtu. Pregrupirale su se za nastavak napada do crte Lički Čitluk - Počitelj, gdje su trebale osigurati (zapriječiti - op. p.) prodor srpskih snaga iz okruženja iz pravca Divosela, dostići crtu Pavići - Njegovani - zaselak prema Memedovom brdu - Dolovi - Begluk te zauzimanjem taktički povoljnih položaja prijeći u obranu. 9. mtgbr je morala djelovati brzo, obuhvatom bez zadržavanja, bez obzira

na obranu neprijatelja u poluokruženju. Oklopna bojna je izbila na rijeku Liku, odsjela protivničke snage koje su donijele odluku o napuštanju položaja i povlačenju prema Debeloj glavi gdje je bila postavljena zasjeda MUP-a.²¹⁵ Srbi su brzo razbijeni i povlače se zajedno s civilnim stanovništvom, planirana akcija završava istog dana, ali se borbe nastavljaju sljedećih da bi se zaustavile pred Medkom, gradićem dvadeset kilometara južno od Gospića. U Medku je zavladao panika, javlja se neposluš, napuštanje položaja, nekolicinu su Srbi morali (navodno - op. p.) strijeljati.²¹⁶

10. rujna 1993.

Protivnik (srpske snage) dovlači pojačanja²¹⁷ i konsolidira se na crti s. Sitnik - s. Njegovani - Memedovo brdo te pokušava stvoriti uvjete za protunapad s ciljem ponovnog ovladavanja s. Lički Čitluk i s. Divoselo.²¹⁸ Cijela bojišnica u Hrvatskoj, od Dalmacije do Karlovca, je oživjela, Srbi započinju granatiranje velikog broja hrvatskih gradova (strategija realne prijetnje) - u Karlovcu ima na desetine mrtvih, ispaljena je raketa "zemlja-zemlja" na predgrađe Zagreba. Nekoliko dana nakon operacije Srbi predaju popis od tridesetak ciljeva koji će biti napadnuti ako se Hrvati ne povuku ili nastave napadati "RSK"²¹⁹ Vrijeme se pogoršava, pada kiša i hladno je, na padinama Velebita hrvatski specijalci se bore s iscrpljenošću, podmuklim noćnim napadima - na straži su mučki ranjeni satnici J. G. i S. P., skrivaju se u voderinama i škrapama, stalno su zasipani raketama što ih na njih ispaljuju Srbi iz višecijevnog raketnog bacača iz Medka.

U području Divosela u okruženju je još oveća skupina srpskih vojnika, milicajaca i civila. Podatci o njihovu broju se razlikuju - 157 po jednom hrvatskom obavještajnom izvješću, drugo spominje oko 100, dok treće govori čak o tri stotine. Ipak se noću 10./11. rujna i tijekom 11. rujna iz Divosela izvuklo 90 vojnika i mještana. Po srpskim izvorima, do 12. rujna se probilo iz okruženja 79 vojnika i 26 civila. Dana 12. 9. 1993. godine do 12 časova iz okruženja u selu Divoselo izvuklo se 49 pripadnika 103. lpb iz Donjeg Lapca koji su gore držali položaje, a za ostalih 40 još se ništa ne zna.²²⁰

11. rujna 1993.

Okružene neprijateljske (srpske - op. p.) snage, uz topničku se potporu, u manjim grupama pokušavaju izvući pravcem Vukasi - Vitasi - Bobići, ali bivaju onemogućene. SVK je u 05.00 uz topničku pripremu napala novu crtu kako bi olakšala proboj opkoljenih. Protunapad je odbijen i veća grupa srpskih vojnika i civila je otkrivena zapadno od s. Drljići (zona odgovornosti posebnih postrojba MUP-a). Ta skupina je do podne uništena. Ubijeno je

12 srpskih vojnika, zarobljena su dva vojnika i dva civila. Popodne oko 15.00 bojevo je djelovao zrakoplov Jastreb J-21 s dvije bombe na području Ornica, oko 17.00 isti tip zrakoplova je izviđao na istom području. Srpski izvori javljaju o protunapadu, o dozezanju crte Vuksani - Njegovani. To je samo prilaženje do crte koju su već 9. rujna posjele hrvatske snage. Toga dana je na Velebitu od djelovanja srpskog topništva ranjeno osam pripadnika MUP-a, kod Gospića su ranjene tri osobe, kao odgovor na te napade, HV topovima gađa Korenicu i Udbinu.

12. rujna 1993.

Srpska strana je stabilizirala crtu i dovlači nova pojačanja, uređuje položaje uz pomoć inženjerije, povremeno pokušava mijenjati crte, **ODBAČENO je NEKOLIKO POKUŠAJA NAPADA NA HRVATSKE POLOŽAJE**, nema većih okršaja, u "čišćenju se, unutar oslobođenog područja, likvidiraju preostale neprijateljske grupe, koje još pružaju otpor. Brigadir Ademi je zapovijedio (temeljem napatka generala Bobetka i odluke predsjednika Tuđmana) da se sljedećih 48 sati ne otvara topnička vatra po velikim gradovima, čak i ako to neprijatelj čini.

13. rujna 1993.

Postignut usmeni sporazum o prekidu vatre, u Gospiću je poginula jedna i ranjeno 11 osoba. Srbi topovima tukli položaje 9. gmtbr, odbijen srpski napad na brda, kad su ranjena tri pripadnika Hrvatske vojske. HV je minobacačima od 120 mm gađala srpski minobacački vod od 82 mm, a hrvatski tenkovi su gađali položaje u Ljubojevićima i Sitniku. Srpski zrakoplov "Jastreb", koji je nadlijetao (napao) položaje HV-a, gađan je protuzračnim topovima i raketom S-2m.

14. rujna 1993.

Poziv VS UN - prekid vatre i povlačenje, u Gospiću ranjene tri osobe. Pripadnici 9. gmtbr odgovorili na srpska izazivanja pješačkim oružjem. Specijalci MUP-a odbili dva napada na s. Drljići.

15. rujna 1993.

Potpisan sporazum o prekidu vatre i povlačenju na položaje prije 9. rujna,²²¹ potpisnik sa srpske strane je general-major Mile Novaković, s hrvatske general-bojnik Petar Stipetić. Odredbe sporazuma su: prekid vatre 15. 9. 1993. u 12.00, nadzor područja preuzima UNPROFOR, povlačenje traje 24 sata. Hrvatska strana

tražila je još 24 sata, konačno je dogovoreno povlačenje do zaključno 17. rujna 1993. u 18.00.

15. na 16. rujna (noć)

Tijekom akcije došlo je do okršaja između hrvatskih vojnika i kanadskog kontingenta UNPROFOR-a u kojem je bilo i mrtvih (podatci su pod embargom)!!!²²²

16. rujna 1993. - u 22.00

Sastanak zamjenika zapovjednika ZP Gospić (brigadir Ademi - op. p.) s predstavnicima UNPROFOR-a u zapovjedništvu ZP Gospić. Nakon postignutog dogovora, prema sporazumu između GS HV i UNPROFOR-a, brigadir Ademi u 22.40 izdaje zapovijed o potpunom prekidu vatre i povlačenju HV-a i MUP-a. To izaziva nezadovoljstvo naših snaga, po jednom izvješću HV-a povlačenje se *negativno odrazilo na vojnike pa su mnogi reagirali na nedozvoljen način*, ali se zapovijed ipak izvršava. Navečer 17. rujna 1993. u 18.00 u šire područje Divosela ulaze pripadnici kanadskog (i francuskog - op. p.) bataljuna UNPROFOR-a.²²³

Zbog pronađenih tijela poginulih, koji su odmah, bez istrage, proglašeni žrtvama ratnih zločina, akcija je izazvala burne reakcije, pritiske i prijetnje međunarodne zajednice.²²⁴ Velika Britanija i Francuska su zaprijetile napadima zrakoplova s nosača «Invincible» i «Foch» koji su se nalazili u međunarodnim vodama Jadranskog mora, u blizini hrvatske obale.²²⁵ Istina je, i izvješća HV-a priznaju da je bilo manjih incidenata jer su se snage UNPROFOR-a drsko ponašale i htjele prekoračiti prije utanačeni dogovor. U jednoj takvoj situaciji, o kojoj govore i kanadski izvori, upotrijebljen je s hrvatske strane kao argument i tenk. Kanađani su i na tom primjeru temeljili svoju tezu o sukobu s Hrvatskom vojskom, iako do pravog vatrenog sukoba nije ni došlo. Osudili su to hrvatsko protivljenje njihovu bahatom dokazivanju "nadprava" u jednoj suverenoj zemlji, jer im se činilo prirodnim da nasilno ulaze u područje u koje su mogli ući tek nakon potpunog prihvaćanja svih dijelova osjetljiva vojnog dogovora. U drugom slučaju oklopni transporteri UN-a nasilno su prošli kontrolni punkt hrvatske policije, jedan je naišao na minu i tri Kanađana su lakše ranjena. Prebačeni su u gospićku bolnicu i tamo su medicinski obrađeni te vraćeni u postrojbu. Zbog nedefinirane crte razdvajanja dolazilo je i poslije, i nakon 17. rujna, do incidentnih situacija između hrvatskih vojnika/policajaca i Kanađana.

Bilješke

193. "Globus" 4. 10. 2002.

194. Napad na specijalce na Velebitu - Slobodna Dalmacija 25. 9. 1993. Tomislav

- Klauški "...sama akcija 'Medački džep' potaknuta je masakrom nad četvoricom pripadnika hrvatske Specijalne policije na Velebitu. Par dana kasnije izdana je zapovijed za napad i policijski specijalci krenuli su u prvom ešalonu."
195. Dokument MORH-a.
 196. "Labudica" - transportno vozilo za prijevoz tenkova.
 197. PTO - protutenkovska obrana.
 198. Dokument poslan Komandi 15.K (korpusa) str. pov. br. 152-293, 9. 9. 1993.
 199. PP – paljbeni položaj.
 200. 1/9, 2/9, 3/9 - vojne brojčane oznake bataljuna - prva brojka označava bataljun, druga brigadu: prvi bataljun devete brigade, drugi, treći,...itd.
 201. Intervju s pripadnikom Specijalne policije D. Jurendićem "Jutarnji list" 6. 12. 2002. Davor Butković "Istina i laž o Medačkom džepu": "...mi smo (antiteroristička postrojba policije) krenuli dva sata ranije, trebali smo doći neprijatelju s boka i leđa, još prije početka napada imali smo ranjene u minskom polju...od potezne mine stradava bojnik V. M....bio je podvig iznijeti ranjenika iz velebitskih gudura".
 202. Isto, "u 06.00 napredovanje je nastavljeno uz topničku podršku... bilo je puno ranjenih kod nas... neprijateljske snage su odsječene u Divoselu... pokušavaju se izvući pošumljenim stranama Velebita preko Debele glave..."
 203. Janko Bobetko "Sve moje bitke", str. 384.
 204. "Jutarnji list" 6. 12. 2002. intervju s D. Jurendićem "Generalštab SVK sedam dana prije operacije stavlja u stanje pripravnosti i borbene gotovosti Lički korpus pod zapovjedništvom pukovnika Mile Šuputa... vrše pripreme, EVAKUIRAJU CIVILE - žene, djecu i starce u Udbinu.
 205. Isto, "...probijali su se noću i u manjim skupinama, izvrsno su poznavali teren, dobar dio je u tome uspio... danju su nas tukli topništvom, a noću se probijali..."
 206. Zabeleška o razgovoru sa nekim borcima 103. Ipbr. koji su se izvukli iz ustaškog okruženja, dokument GŠSV od 15. 9. 1993.
 207. Or(a)nice - toponim koji se pojavljuje s vokalom a i bez njega - Ornice topografska karta JNA.
 208. Janko Bobetko "Sve moje bitke", str. 380.
 209. Ozren Žunec "Rat u Hrvatskoj 1991-1995 - drugi dio: od Sarajevskog primirja do završnih operacija", Zagreb, 1998. »Polemos« www.ffzg.hr/hsd/polemos/drugi, str 5-6.
 210. "Vjesnik" 3. 11. 1993.
 211. O. Žunec "Rat u Hrvatskoj 1991.- 1995."
 212. "Novi list" 13. 10. 2002. Marin Smolčić.
 213. Božidar Javorović "Velikosrpska najezda i obrana Hrvatske", DEFIMI, Zagreb, 1995.
 214. Isto, str. 242.
 215. Janko Bobetko "Sve moje bitke", str. 381.
 216. "Jutarnji list" 6. 12. 2002.
 217. Isto, "...podižu bojnu gotovost svih korpusa tzv. SVK... topništvom i raketama tuku hrvatske snage,. bilo je puno ranjenih".
 218. Janko Bobetko „Sve moje bitke“, str. 381.
 219. Dokumenti MORH-a.
 220. GŠSV 12. 9. 1993. redovni operativni izvještaj od 12. 9. 1993.
 221. Prilog: tekst Sporazuma.

222. O. Žunec "Rat u Hrvatskoj 1991.-1995.", str 5 - 6.
223. Dokument MORH-a.
224. Ozren Žunec "Rat u Hrvatskoj 1991.-1995.", str. 5 - 6.
225. "Fokus" 15. i 22. studenog 2002. "Povucite optužnice protiv Bobetka, Ademija i Norca" Gaup/Mataušić.